

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Кафедра економічної теорії

С И Л А Б У С

навчальної дисципліни

«КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ БІЗНЕСУ (ПІДПРИЄМСТВА)»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень
Ступінь вищої освіти – бакалавр
Галузь знань – 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність – 051 «Економіка»
Освітня програма / спеціалізація – «Бізнес-економіка»
Статус дисципліни – обов'язкова
Рік набору – 2018, 2019

Викладач – Шевченко Людмила Степанівна,
д.е.н., професорка, завідувачка кафедри
економічної теорії

12 червня 2020 р.

Харків – 2020

Силабус навчальної дисципліни «Конкурентоспроможність бізнесу (підприємства)» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» спеціалізації «Бізнес-економіка» фінансово-правового факультету. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020. 9 с.

Розробник

Шевченко Людмила Степанівна – докторка економічних наук, професорка

Гарант освітньої програми

Шевченко Людмила Степанівна – докторка економічних наук, професорка

Затверджено на засіданні кафедри економічної теорії
(протокол № 10 від 12 червня 2020 р.)

Завідувачка кафедри Л. С. Шевченко

Дані про викладача

Назва навчальної дисципліни	Конкурентоспроможність бізнесу (підприємства)
Вид навчальної дисципліни	Обов'язкова, належить до циклу навчальних дисциплін спеціальної фахової підготовки.
Викладач	Шевченко Людмила Степанівна, докторка економічних наук, професорка, завідувачка кафедри економічної теорії НЮУ імені Ярослава Мудрого
Контактний телефон	+38 057 704 92 58
E-mail	shevchenko_ls@ukr.net , econom_theory@ukr.net
Консультації	Вівторок, середа, четвер – 13-00 – 14-00, Центральний корпус НЮУ, а. 224-225.
Онлайн консультації у Facebook:	Business Economics. Актуальна освіта в НЮУ імені Ярослава Мудрого: https://www.facebook.com/groups/701530796898235/ ; Нові економічні та управлінські спеціальності НЮУ імені Ярослава Мудрого: https://www.facebook.com/groups/196735574432249/ ; Consulting forever: https://www.facebook.com/groups/1429039653865820/ ; Economic Theory and Law: https://www.facebook.com/econtlaw.nlu/

Анотація навчальної дисципліни

Розкривається сутність сучасної концепції конкуренції. Вивчаються методологічні та методичні підходи до аналізу конкурентів і конкурентного середовища підприємства, комплексної конкурентної діагностики підприємства. Досліджується конкурентна політика та стан конкурентного законодавства України. Опрацьовуються методологія сучасного конкурентного управління підприємством: розроблення конкурентної стратегії, у тому числі стратегії ведення конкурентної війни, реляційної стратегії, стратегій національного товаровиробника у міжнародній конкуренції. Послідовно розглядаються процеси трансформації форм і методів забезпечення конкурентоспроможності підприємства шляхом упровадження інновацій, управління якістю продукції та бізнес-процесів, формування конкурентоспроможного персоналу та використання переваг цифрового ведення бізнесу.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – засвоєння студентами основ сучасної теорії конкуренції, формування системного підходу до розуміння конкурентних ситуацій в галузі та на ринку, основних умінь і навичок конкурентного управління, розроблення та реалізації конкурентних стратегій підприємства в умовах зростаючої конкуренції на національних і глобальних ринках.

Завдання:

- формування системи теоретичних знань щодо сутності, видів і функцій конкуренції;
- опанування інструментарію комплексної конкурентної діагностики підприємства;
- розвиток умінь із обґрунтування конкурентних ризиків і агресивності конкурентного середовища підприємства, побудови конкурентної карти ринку;
- формування здатності до розроблення та реалізації конкурентної стратегії підприємства;

- набуття умінь із визначення форм і наслідків ведення конкурентної війни, конкурентної розвідки та промислового шпіонажу в сучасному бізнесі; розроблення та реалізації дій щодо їх недопущення;
- оволодіння методологією, практичними методами та прийомами конкурентного управління підприємством;
- усвідомлення необхідності трансформації форм і методів забезпечення конкурентоспроможності підприємств в умовах глобальної конкуренції.

Місце навчальної дисципліни у структурі освітньо-професійної програми.

Міждисциплінарні зв'язки

Пререквізити: «Мікроекономіка», «Міжнародна економіка», «Міжнародний бізнес», «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства», «Менеджмент», «Маркетинг», «Економіка та фінанси підприємства», «Бізнес-потенціал розвитку підприємства», «Стратегії підприємства».

Кореквізити: «Економічна безпека підприємства».

Очікувані результати навчання здобувача вищої освіти

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

- застосувати фундаментальні знання теорії конкуренції для оцінки перспектив розвитку сучасних бізнес-систем;
- пояснити джерела конкурентних переваг підприємств у XXI столітті;
- використати знання конкурентного законодавства України для розроблення заходів із захисту економічної конкуренції в підприємницькій діяльності, захисту внутрішнього ринку від недобросовісної конкуренції;
- здійснити конкурентний аналіз підприємства з наступним моделюванням критичних для нього бізнес-процесів і ризиків;
- визначити ефективність стратегічного конкурентного управління підприємством;
- спрогнозувати вплив конкурентних воєн на розвиток бізнесу та зміну бізнес-моделі підприємства;
- проаналізувати можливості упередження конкурентних дій шляхом утворення стратегічних альянсів фірм-конкурентів;
- розробити програму дій із забезпечення конкурентоспроможності підприємства шляхом упровадження інновацій та систем управління якістю продукції;
- аргументувати пропозиції щодо форм і методів забезпечення конкурентоспроможності підприємств в умовах глобальної конкуренції;
- сформулювати власні переконання щодо принципів, методів, цінностей соціально відповідального бізнесу;
- усвідомити роль та значення «soft skills» у конкурентному управлінні підприємством – лідерства, уміння полагоджувати конфлікти, виявляти проблеми в бізнесі, креативності та особистої відповідальності менеджера.

Розклад занять з навчальної дисципліни на 2020/2021 н.р. для студентів денної форми навчання

Тиж день	Теми лекцій	Теми практичних занять	Теми самостійної роботи: есе, рефератів або бізнес-завдань
1.	1. Сучасні теорії конкуренції. Конкурентні переваги і конкурентоспроможність бізнесу (підприємства) у		

	XXI столітті. 2. Аналіз конкурентів і конкурентного середовища підприємства.		
2.	3. Конкурентна політика та конкурентне законодавство України. 4. Комплексна конкурентна діагностика підприємства.	1. Сучасні теорії конкуренції. Конкурентні переваги і конкурентоспроможність бізнесу (підприємства) у XXI столітті. <i>Література:</i> 4; 7; 9-13.	
3.	5. Методологія сучасного конкурентного управління підприємством. 6. Розроблення конкурентної стратегії підприємства.	2. Аналіз конкурентів і конкурентного середовища підприємства. <i>Література:</i> 4-5; 7; 9-14.	
4.	7. Конкурентні війни: стратегії ведення. Конкурентна розвідка і промисловий шпіонаж.	3. Конкурентна політика та конкурентне законодавство України. <i>Література:</i> 1; 2; 3.	<i>Реферати:</i> 1. Типологія монополій в Україні. 2. Анбандлінг «Нафтогазу» в Україні: чи відповідає він світовим практикам?
5.	8. Реляційні (партнерські) стратегії конкуренції.	4. Комплексна конкурентна діагностика підприємства. <i>Література:</i> 4-5; 7.	
6.	9. Стратегії та економічна безпека національного товаровиробника у міжнародній конкуренції.	Колоквіум	
7.	10. Конкурентоспроможність шляхом інновацій.	5. Методологія сучасного конкурентного управління підприємством. <i>Література:</i> 4; 14.	<i>Реферат:</i> Соціальна відповідальність бізнесу в конкурентному середовищі.
		6.1. Господарський портфель підприємства. Обґрунтування СБО з перевагами в конкурентній боротьбі. <i>Література:</i> 4; 6; 7; 9-15.	
8.	11. Якість як атрибут конкурентоспроможності	6.2. Розроблення конкурентної стратегії підприємства. <i>Література:</i> 4; 6; 7; 9-15.	
		7. Конкурентні війни:	<i>Есе:</i> Маркетингові

		стратегії ведення. Конкурентна розвідка і промисловий шпіонаж. <i>Література: 4.</i>	війни: хто переможець? –
9.	12. Формування конкурентоспроможного персоналу.	8. Реляційні (партнерські) стратегії конкуренції. <i>Література: 4; 14.</i>	<i>Есе:</i> Чи можливі в бізнесі партнерські відносини між конкурентами?
		9. Стратегії та економічна безпека національного товаровиробника у міжнародній конкуренції. <i>Література: 4.</i>	<i>Реферат:</i> Міжнародні стратегічні альянси підприємств як чинник розвитку бізнесу.
10.	13. Конкурентоспроможність підприємства у цифровій економіці.	Колоквіум	
		10.1. Роль інновацій у глобальній конкуренції. Сутнісна характеристика та класифікація інновацій. <i>Література: 4; 8; 14-15.</i>	<i>Реферат:</i> Взаємообумовленість конкуренції, інновацій та конкурентоспроможності підприємств.
11.		10.2. Конкурентні стратегії інноваційного підприємства. Формування інноваційного мислення менеджерів. <i>Література: 4; 8; 14-15.</i>	<i>Есе:</i> Інноваційна культура підприємства.
		11. Якість як атрибут конкурентоспроможності. <i>Література: 4.</i>	<i>Реферат:</i> Якість бізнес-процесів і конкурентоспроможність підприємства.
12.		12. Формування конкурентоспроможного персоналу. <i>Література: 4.</i>	<i>Реферат:</i> Як підвищити конкурентоспроможність працівника на внутрішньому ринку праці?
		13. Конкурентоспроможність підприємства у цифровій економіці. <i>Література: 14-15.</i>	<i>Есе:</i> Штучний інтелект і конкурентоспроможність бізнесу.

Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів здійснюється у таких формах:

- опрацювання нової наукової та навчальної літератури, статистичних даних та бухгалтерської звітності підприємств, матеріалів експертно-аналітичних центрів тощо;
- робота над кейсами з питань стратегування діяльності підприємств;
- виконання практичних завдань, самотестування;
- написання есе та рефератів;
- підготовка тез доповідей на науково-практичні конференції;
- участь у конкурсах студентських наукових праць;

– підготовка до практичних занять, колоквиумів та іспиту.

Завдання та методичні рекомендації до самостійної роботи наведено у:

Плани практичних занять і завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Конкурентоспроможність бізнесу (підприємства)» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» спеціалізації «Бізнес-економіка» / уклад. Л. С. Шевченко. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020.

Підготовка курсової роботи

З даної навчальної дисципліни студенти виконують курсову роботу. Тематику курсових робіт та методичні рекомендації до підготовки наведено у:

Методичні рекомендації до написання курсової роботи з навчальної дисципліни «Конкурентоспроможність бізнесу (підприємства)» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» спеціалізації «Бізнес-економіка» фінансово-правового факультету. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020. 18 с. (розміщено в АСУ).

Інформаційне забезпечення курсу

1. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993 р. № 3659-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 50. Ст. 472. Дата оновлення: 19.09.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12> (дата звернення: 25.05.2020).

2. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996 № 236/96-ВР. *Відомості Верховної ради*. 1996. № 36. Ст. 164. Дата оновлення: 12.11.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 05.05.2020).

3. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 № 2210-ІІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 12. Ст. 64. Дата оновлення: 19.09.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14> (дата звернення: 05.05.2020).

Основна література

4. Шевченко Л. С. Конкурентное управление: учеб. пособие. Харьков: Эспада, 2004. 520 с.

5. Шевченко Л. С. Оцінка конкурентоспроможності підприємства. *Економіка підприємства*: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2014. Розділ 10. С. 168-185.

6. Шевченко Л. С. Стратегічний менеджмент і стратегічне планування діяльності організації. *Менеджмент*: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Харків: Право, 2013. Розділ 5. С. 54-82. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2013/Menedgment_2013.pdf (дата звернення: 12.06.2020).

7. Шевченко Л. С., Торкатюк В. И., Кизим Н. А., Шутенко А. Л. Конкурентная диагностика фирмы: концепция, содержание, методы: монография. Харьков: ИД «ИНЖЕК», 2008. 240 с.

Додаткова література

8. Кім В. Ч., Моборн Р. Стратегія Блакитного Океану. Як створити безхмарний ринковий простір і позбутися конкуренції. Київ: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 384 с.

9. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення: монографія / за заг. ред. О. Г. Янкового. Одеса: Атлант, 2013. 470 с. URL: http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/monografiya_ep_2013.pdf

10. Кузьмін О. Є., Мельник О. Г., Романко О. П. Конкурентоспроможність підприємства: планування та діагностика: монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. Кузьміна

О. Є. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2011. 180 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/92533113.pdf>

11. Лупак Р. Л., Васильців Т. Г. Конкурентоспроможність підприємства : навч. посіб. Львів: Видавництво ЛКА, 2016. 484 с. URL: http://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/Ekonomiky/Docs/Konkurentospromozhnist_p-va_Lupak_Vasilciv.pdf

12. Романюк Л. М. Конкурентоспроможність підприємства: посібник до вивчення дисципліни 8.03050401. Кіровоград: КНТУ, 2014. 152 с. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/5809/1/Konkurentospromozhnist%CA%B9%20pidpryemstva%20posibnyk.pdf>

13. Цибульська Е. І. Конкурентоспроможність підприємства: навч. посіб. для студентів, які навчаються за спец. 051 – Економіка / Е. І. Цибульська; Нар. укр. акад. Харків: Вид-во НУА, 2018. 320 с. URL: http://www.dut.edu.ua/uploads/1_1767_46483511.pdf

14. Шевченко Л. С. Стратегічний бізнес-консалтинг: навч. посіб. Харків: Право, 2019. 302 с.

15. Шевченко Л. С. Стратегічний інноваційний менеджмент: навч. посіб. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2019. 155 с.

Вимоги викладача

Студенти *повинні*: активно працювати на практичних заняттях: брати участь в обговоренні дискусійних питань та розробленні кейсів, повною мірою долучатися до активних форм навчання, використовувати різноманітні джерела з альтернативними поглядами на ті чи інші питання задля формування продуктивної дискусії та різнобічного вивчення бізнес-процесів. Пропущені практичні заняття відпрацьовуються.

Студентам *рекомендується*: брати участь у *Facebook* лекторіумі та *Facebook* тренінгах, наукових конференціях, конкурсах наукових праць, роботі наукового гуртка кафедри, написанні наукових статей і рефератів.

Викладач *бере до уваги* інші навчальні та наукові здобутки студента, що підтверджені документально (грамоти, дипломи, сертифікати тощо).

Обов'язковою вимогою є дотримання студентами норм «Кодексу академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» ([https://nlu.edu.ua/files/norm doc/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf](https://nlu.edu.ua/files/norm_doc/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf)).

Під час аудиторних занять прошу використовувати гаджети тільки у навчальних цілях (наприклад, для перегляду презентацій лекції). Дозволяється користуватися ноутбуками і планшетами для ведення конспектів лекцій та відстеження потрібної інформації. Можна приносити із собою питну воду. В разі нагальної потреби можна виходити з аудиторії, не заважаючи при цьому викладачу та іншим студентам.

Контрольні заходи результатів навчання

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Конкурентоспроможність бізнесу (підприємства)» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань студентів включає:

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, виконання тестових завдань, розв'язання практичних завдань або задач, захист кейсу, підготовка і захист есе або реферату за ініціативи студента. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирьохбальною шкалою (0, 3, 4, 5). За результатами практичних занять із кожного з трьох модулів розраховується середньоарифметична кількість балів (максимальна оцінка – 5 балів), що включається до підсумкової оцінки знань;

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної

дисципліни на колоквіумах. Проводяться два колоквіуми. Максимальна оцінка з кожного колоквіуму становить 10 балів.

Протягом семестру студенти виконують завдання для *самостійної роботи* (підготовка усної доповіді, презентації, есе, реферату тощо). Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 5.

Формою *підсумкового контролю* знань студентів із навчальної дисципліни є *іспит*, що оцінюється за шкалою від 0 до 60 балів. Іспит складається в усній формі за білетами до іспиту. Мінімальна оцінка результатів поточного контролю та самостійної роботи, за якої студент допускається до іспиту, становить 25 балів.

Питання для підготовки до іспиту розміщено в АСУ та в «Планах практичних занять і завданнях для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Конкурентоспроможність бізнесу (підприємства)».

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів

Поточний контроль					Самостійна робота студентів	Підсумко вий контроль Іспит	Підсум кова оцінка знань
Практичні заняття			Колоквіуми				
Модуль № 1	Модуль № 2	Модуль № 3	Колоквіум № 1	Колоквіу м № 2			
max 5	max 5	max 5	max 10	max 10	max 5	max 60	max 100

Шкала підсумкової оцінки знань студентів

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34